

Dr Aleksandra Nalewaj

Autoreferat

Dane osobowe

Imię i nazwisko – Aleksandra Katarzyna Nalewaj

Życiorys

25.11.1964 – narodziny w Strzelnie (woj. kujawsko-pomorskie);
1971–1979 – nauka w Szkole Podstawowej nr 1 w Ostródzie (woj. warmińsko-mazurskie);
1979–1984 – nauka w Technikum Budowlanym im Bohaterów Września 1939 w Iławie (woj. warmińsko-mazurskie), zakończona uzyskaniem świadectwa dojrzałości;
1984–1989 – praca zawodowa w Spółdzielni Mieszkaniowej w Ostródzie
1989–1994 – studia w Instytucie Kultury Chrześcijańskiej im. Jana Pawła II - Studium Teologii dla świeckich w Olsztynie (afiliowanym do Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie), zwieńczone uzyskaniem tytułu magistra teologii
1989–1999 – praca katechetyczna w placówkach oświatowo-wychowawczych (szkołach podstawowych i przedszkolach) w Ostródzie
1994–1999 – studia doktoranckie na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, zwieńczone obroną pracy doktorskiej z teologii biblijnej
1997–1999 – zajęcia zlecone w Instytucie Kultury Chrześcijańskiej im. Jana Pawła II w Olsztynie. Studium Teologii dla świeckich
1999- do chwili obecnej – zatrudnienie na stanowisku asystenta, a od 2004 na stanowisku adiunkta w Katedrze Teologii Biblijnej na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Od 2004r. jestem członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia Biblistów Polskich.

Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania

- tytuł naukowy magistra teologii – Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie; rok uzyskania – 1994
- stopień naukowy licencjata kościelnego – Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; rok uzyskania – 1998
- stopień naukowy doktora teologii w zakresie teologii biblijnej - Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; rok uzyskania 2003

Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

- 1999-2004 – asystent na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
- 2004 do chwili obecnej – adiunkt na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.)

Owocem mojej pracy badawczej po uzyskaniu stopnia doktora teologii w zakresie teologii biblijnej jest przedłożona monografia pt. *Funkcje kobiet w Ewangelii według świętego Jana*, wydana przez Studio Poligrafii Komputerowej SQL w Olsztynie w 2017r. Autorami recenzji wydawniczej są ks. dr hab. Artur Malina, prof. UŚ i prof. dr hab. Michał Wojciechowski.

Celem prezentowanej monografii jest omówienie tematu kobiet w czwartej Ewangelii, a przede wszystkim próba zdefiniowania ich funkcji. Jak zaznacza jeden z recenzentów: „Mimo popularności tematyki kobiecej w obecnych studiach biblijnych autorka znalazła i opracowała temat nie wystarczająco omówiony a ważny”.

Ewangelię Janową odróżnia od Ewangelii synoptycznych słownictwo, styl, kompozycja oraz sposób ujęcia osoby Jezusa i Jego działalności. Istotne miejsce w publicznej misji Wcielonego Słowa zajmują kobiety, choć ewangelista zaznacza to dyskretnie. Na tle niewiast wspomnianych przez Mateusza, Marka czy Łukasza Janowe bohaterki jawią się jako osoby niezależne, odważne, zdolne do podjęcia teologicznego dyskursu. Ewangelista umieszcza je w kluczowych momentach narracji i zawsze w relacji do Jezusa. Rezultatem osobistych spotkań są chrystologiczne formuły wiary i świadectwa.

Zaprezentowany przez autora Janowego obraz kobiet – obcy duchowi jego epoki – wiedzie do sformułowania następujących pytań: Jaki cel przyświecał ewangeliście, gdy swoim bohaterkom powierzał funkcje wykraczające poza starożytne standardy ustalone płcią? Czy słuszną jest teza R.E. Browna, że do wspólnoty umiłowanego ucznia – fenomenu socjologicznego i przedmiotu badań egzegetycznych ostatnich dekad – należały kobiety? Czy były one uczniami na równi z mężczyznami? Czy można zgodzić się z sugestią E.A. de Boer, że Janowy termin *hoi mathētai* (plur. masc.) odnosi się w tym samym stopniu do obu płci? Na te kwestie stara się odpowiedzieć niniejsza monografia.

Od czasu E. Cady Stanton, autorki monografii *The Woman's Bible*, zauważa się szybki rozwój nurtu feministycznego w badaniach egzegetycznych. Trzeba przyznać rację E. Schüssler-Fiorenzie, jednej z reprezentantek tego kierunku, iż przez długi czas w badaniach biblijnych zaniedbywano teksty o kobietach. Pomijano znaczenie niewiast zarówno w Piśmie Świętym, jak i ich uczestnictwo w procesie kształtowania wspólnoty wiary. Tym bardziej należy docenić wkład współczesnych badaczek w wydobywaniu na światło dzienne tekstów natchnionych, których bohaterkami są kobiety. Z drugiej strony, zawsze należy pamiętać, że celem pracy naukowej jest dążenie do prawdy. Dlatego nie sposób przyjąć fundamentalnej tezy autorki *In Memory of Her* o panującym we wczesnym Kościele egalitaryzmie. Teza ta nie znajduje oparcia w źródłach i wynika raczej z ideologicznych, a nie naukowych przesłanek. Trudno nie zgodzić się w tej kwestii ze stanowiskiem Papieskiej Komisji Biblijnej, zawartym w dokumencie *Interpretacja Pisma Świętego w Kościele*. Komisja docenia pozytywny wkład egzegezy feministycznej, ale jednocześnie przestrzega przed „niebezpieczeństwem interpretowania tekstów biblijnych w sposób tendencyjny, a zatem nie nadający się do przyjęcia”.

Ewangelista Jan kreśli sylwetki pięciu niewiast: Matki Jezusa, Samarytanki, Marty i Marii z Betanii oraz Marii z Magdali w sześciu ważnych narracjach: o godach w Kanie (por. 2, 1-12), o spotkaniu przy studni (por. 4, 1-42), o wskrzeszeniu Łazarza (por. 11, 1-45), o namaszczeniu w Betanii (por. 12, 1-11), o testamencie z krzyża (por. 19, 25-27) oraz o chrystofanii w poranek wielkanocny (por. 20, 1-2.11-18). Przy określeniu struktury opracowania kierowano się założeniem, że od kryteriów teologicznych istotniejsze są kryteria literackie. W Janowym dziele można rozpoznać trzy sekcje literackie: 2, 1-4, 54; 11, 1-12, 11 i 19, 25-20, 18, które zawierają materiał o kobietach. O możliwości wyodrębnienia tych sekcji z większej partii materiału zadecydowały: inkluzja (Kana Galilejska w pierwszej sekcji - por. 2, 1.11; 4, 46; imię „Łazarz” w drugiej sekcji - por. 11, 1; 12, 10; osoba Marii z Magdali w trzeciej sekcji - por. 19, 25; 20, 1.11.18), ramy przestrzenno czasowe, osoby, użycie techniki dramatycznej, struktura koncentryczna. Analogicznie do trzech sekcji literackich monografię podzielono na trzy części, z których każda zawiera dwa rozdziały omawiające kolejno Janowe bohaterki. W pierwszej części są to Matka Jezusa i Samarytanki, w drugiej – siostry Łazarza z Betanii, w trzeciej ponownie pojawi się Matka oraz Maria Magdalena. Opowiadania o kobietach tworzą odrębne jednostki literackie, które można badać oddzielnie. Są dobrze odgraniczone od kontekstu poprzedzającego i następczego, a zarazem mocno osadzone w kontekście i wkomponowane w narracyjną całość. Podobnie jak każdą z trzech sekcji literackich, tak i każdą perykopę o kobiecie otacza inkluzja oraz można ją ująć w strukturę koncentryczną bądź chiastyczną.

Jako metodę badawczą przyjęto metodę historyczno-literacką z elementami podejść synchronicznych. O zastosowaniu tradycyjnej metody diachronicznej zdecydował fakt, iż badanie czwartej Ewangelii pozostaje w ścisłym związku z historią i teologią wspólnoty umiłowanego ucznia. Ta metoda pozwala wyodrębnić etapy redakcyjne księgi, które z kolei odzwierciedlają proces ewolucji Janowej społeczności. W każdym z sześciu rozdziałów poddano analizie następujące zagadnienia: kontekst literacko-doktrynalny jednostki, której bohaterką jest kobieta, struktura literacka, elementy tradycji i redakcji, tło starotestamentalne oraz funkcja, jaką pełni niewiasta w Janowym dziele oraz we wspólnocie umiłowanego ucznia.

Ewangelia Janowa ma wymiar chrystologiczny i taki charakter posiadają wszystkie perykopy o kobietach. Pierwsza część monografii kieruje uwagę na Matkę Jezusa i Samarytankę. Kontekstem narracji o obu niewiastach jest początek publicznej działalności Jezusa wraz z objawianiem Jego mesjańskiej tożsamości, najpierw nad wodami Jordanu, potem w Galilei, w Jerozolimie w czasie Święta Paschy oraz w Samarii. W tej objawicielskiej misji szczególne miejsce zajmuje Maryja. Ewangelista umieszcza Ją w uroczystej scenerii godów weselnych w Kanie (por. J 2, 1-12). Pomocą do zinterpretowania znaku wina i funkcji Matki w narracji jest tradycja starotestamentalna i patrystyczna (I. de la Potterie). Taka perspektywa pozwala włączyć Maryję w szerszy kontekst tajemnicy Boga i Jego przymierza z ludem. Opis godów w Kanie czytany w świetle tekstów prorockich pozwala rozpoznać oblubieńczą, macierzyńską i uczniowską funkcję Rodzicielki Wielonego Słowa. Chociaż tekst nie mówi wprost o Jej wierze, to ją zakłada. W Janowej perspektywie teologicznej wiara, która poprzedza widzenie znaku, jawi się jako ideał (por. 4, 48.50).

W misji objawiania Mesjasza rolę otrzymuje również schizmatyczka z Sychar. Ewangelista sytuuje kobietę w kontekście zwykłej czynności czerpania wody ze źródła

Jakuba (por. J 4, 1-42). Dialog przy studni stanowi punkt zwrotny w życiu Samarytanki. Jego zewnętrznym znakiem jest pozostawiony dzban na wodę (4, 28) oraz pośpieszny powrót do miasta, by współplemieńcom głosić Chrystusa (por. 4, 29). Co prawda Nieznajomy wysłał kobietę jedynie po jej męża, ale jej świadectwo usłyszało wielu. Podobnie jak pierwsi uczniowie Jezusa Samarytanka pełni misję apostołską wobec swego ludu. Perykopa czytana w świetle tradycji sapiencjalnej ukazuje niewiastę jako ucznia Mądrości, który słucha, prowadzi dyskurs, uczy się i wreszcie – na wzór sługi z Prz 9, 3 – odchodzi, by przeprowadzić innych.

Na pierwszy rzut oka trudno dostrzec jakikolwiek związek między obu bohaterkami. Poza kontekstem sytuacyjnym i geograficznym, w jakim się pojawiają, różni je przynależność etniczna, religia, status społeczny. Analiza porównawcza obu tekstów ujawnia wiele punktów stycznych i świadczy o spójności sekcji 2, 1-4, 54. Matka i Samarytanka występują anonimowo. Pierwszą – określa macierzyńska funkcja wobec Jezusa, drugą – przynależność etniczna. Jezus zwraca się do obu tytułem „niewiasto”. Początkowa intuicja kobiet sytuuje je na płaszczyźnie materialnej i czysto ludzkiej: „Nie mają wina” (por. 2, 3); „Daj mi tej wody, abym już nie pragnęła i nie przychodziła tu czerpać” (por. 4, 15). Rozmowa z Chrystusem uzdalnia niewiasty do wejścia na wyższy poziom rozumienia i komunikacji. Słuchanie słowa i trwanie w słowie jest cechą ucznia. W ten sposób Matka i Samarytanka jawią się jako modele żeńskich uczniów. Maryja, polecając sługom weselnym: „Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie” (2, 5) wyznacza kierunek działania. Posłuszni słowu Jej Syna słudzy, w odróżnieniu od starosty, znają pochodzenie wybornego wina. Są zdolni odkryć naturę daru i jego źródło (2, 9). Z kolei uczniowie zyskują potwierdzenie słuszności swych wcześniejszych przypuszczeń, co do tożsamości Nauczyciela (por. 2, 11).

Apel Samarytanki „Pójdźcie, zobaczcie człowieka, który mi powiedział wszystko, co uczyniłam” (4, 29) prowadzi do Spotkania Za pośrednictwem kobiety świadczącej mieszkańcy Sychar osobiście doświadczają, że Boże zbawienie ma wymiar uniwersalny i nikt nie jest wykluczony z obietnicy (4, 42).

Przedmiotem badań drugiej części monografii są siostry z Betanii. Ewangelista umieszcza je w opisie znaku wskrzeszenia Łazarza (por. J 11, 1-44) i namaszczenia Jezusa (por. 12, 1-11). Oba wydarzenia łączy kontekst paschalny i miejscowość – Betania (por. 11, 55; 12, 1). Jest prawdopodobne, że Janowy materiał o siostrach Łazarza pochodzi z tradycyjnego cyklu o niewiastach-uczniach i był znany wszystkim ewangelistom. Autor Janowy wykorzystał źródło zgodnie z własną literacką i teologiczną koncepcją.

Jan w swoim opisie, podobnie jak ewangelista Łukasz, wydobywa kontrast między aktywną Martą a kontemplacyjną Marią. W odróżnieniu zaś od trzeciego ewangelisty, który scenę z siostrami (por. Łk 10, 38-42) włącza w szerszy kontekst podróży Jezusa do Jerozolimy, Jan antycypuje tajemnicę paschalną. Marta i Maria stają się w ten sposób świadkami objawienia Nauczyciela z Nazaretu jako Dawcy Życia oraz wiernymi współuczestniczkami wydarzeń wielkanocnych.

We wstępie do opisu wskrzeszenia w J 11, 5 kluczową jest uwaga komentatora: „A Jezus miłował Martę i jej siostrę, i Łazarza”. Najpierw, ta wypowiedź wskazuje, że w zasięgu miłości Mistrza z Nazaretu są nie tylko mężczyźni uczniowie, ale także kobiety. Po wtóre, wymienienie sióstr przed Łazarzem sugeruje ich uprzywilejowaną funkcję zarówno w Ewangelii, jak i we wspólnocie umiłowanego ucznia. A że w Piśmie Świętym kolejność ma

zawsze znaczenie, można przypuszczać, iż w Janowym Kościele siostry z Betanii były lepiej znane niż ich brat. Łazarz nie tylko pojawia się jako ostatni z rodzeństwa, ale jest identyfikowany przez pokrewieństwo z Marią i Martą oraz przez siostry zostaje wprowadzony do opisu.

Początkowa wiedza kobiet odnośnie do tożsamości Jezusa nie jest wystarczająca. Postrzegają Go przez pryzmat dokonanych znaków i jako uzdrowiciela wzywają do chorego brata. Siostry z Betanii nie rozumieją, że dla tych, którzy wierzą, Chrystus jest Zmartwychwstaniem i Życiem. W trakcie teologicznego dyskursu On oczyszcza wiarę Marty. Za pośrednictwem formuły objawieniowej: „Ja jestem zmartwychwstaniem i życiem” (11, 25) Jezus koryguje punkt widzenia niewiasty z przyszłości na teraźniejszość. Jej wiara ewoluje. Od wyznawanej przez judaizm prawdy o „dniu ostatecznym” (w. 24b) Marta zmierza do chrystologicznego wyznania: „Ja mocno wierzę, żeś Ty jest Mesjasz, Syn Boży, który miał przyjść na świat” (11, 27). Echo tej formuły wybrzmiewa w epilogu Ewangelii (por. 20, 31). W tradycji synoptycznej autorem mesjańskiej homologii jest Piotr (por. Mt 16, 16). Ewangelista Jan wkłada ją w usta kobiety – uczennicy Jezusa – w odpowiedzi na Jego roszczenia jako „Zmartwychwstania i Życia” (11, 25). Marta, która, podobnie jak Matka w Kanie, wierzy przed znakiem i przed znakiem wyznaje wiarę, jawi się jako jej wzór.

W odróżnieniu od siostry Maria nie werbalizuje wiary. Ewangelista uprzedza fakty i już we wstępie do jedenastego rozdziału przedstawia siostrę Marty i Łazarza jako tę, która olejkami nardowym namaściła Pana i otarła Jego stopy włosami (por. 11, 2). Fizyczna postawa niewiasty nie jest bez znaczenia. Ilekroć autor wspomina Marię w bezpośrednim kontakcie z Jezusem, sytuuje ją u Jego stóp (por. 11, 2.32; 12, 3). Milcząca i „tracąca” drogocenne pachnidło Maria jawi się jako model bezinteresownej miłości i służby. Obie siostry są uczennicami w szkole Mistrza z Nazaretu. Autor Janowy nie waha się traktować Marty i Marii na równi z Dwunastoma i włączyć je do kręgu „własności” Jezusa.

Bohaterkami trzeciej części monografii są Matka Jezusa i Maria z Magdali. Obie niewiasty otrzymują główne role w finałowych scenach czwartej Ewangelii: u stóp krzyża w Dniu Przygotowania (por. J 19, 25-27) i przy grobie Ukrzyżowanego w poranek wielkanocny (por. J 20, 1, 1-2.11-18). Oba opisy łączy „godzina” (13, 1; 17, 1), a wydarzenia mają miejsce poza murami Jerozolimy. Do Matki i Magdaleny Jezus zwraca się tytułem „niewiasto”.

W scenie u stóp krzyża, podobnie jak w opisie godów w Kanie (por. 2, 1-12), pierwszoplanowa rola przypada Matce Jezusa. Narracje o znaku wina i Gulgocie spinają kłamrą Ewangelię, niemniej kontrastują ze sobą. Podczas gdy na ceremonii zaślubin Maryja przejmuje inicjatywę, w opisie konania Syna jest całkowicie bierna. Jedynie stoi. Scena na Gulgocie stanowi kluczowy moment czwartej Ewangelii. Zanim umierający Chrystus zanurzy się w światłość przekazuje swoją Rodzicielkę umiłowanemu uczniowi, a ten zabiera Ją jako Matkę do swojej własności. Maryi Jezus powierza umiłowanego ucznia jako syna. Wokół narzędzia kaźni kształtuje się nowa rodzina wiary. Jej początek wyznaczają Matka Wcielonego Słowa i uczeń, którego Jezus kochał. Między nimi zostaje zadzierzgnięty węzeł miłości i wzajemnej akceptacji. Do tej nowej wspólnoty przynależy każdy, kto podąża śladami Chrystusa i pozostaje w łączności z Nim. W ten sposób Gulgota nie oznacza kresu, ale początek nowej rzeczywistości. Maryja po raz wtóry otrzymuje funkcję macierzyńską i uczniowską.

Pośród osób towarzyszących Jezusowi w Jego „godzinie” autor wymienia Marię z Magdali. Obecna przy krzyżu i również milcząca niewiasta wysunie się na plan pierwszy w narracji o Zmartwychwstaniu (por. J 20, 1-18). Po zakończeniu szabat wczesnym rankiem samotnie udaje się do grobu Ukrzyżowanego. Kierowana tęsknotą za umiłowanym Mistrzem pragnie być blisko Niego. Odwalony kamień i pusty grób nie są dla Magdaleny znakiem, z uporem więc poszukuje ciała. Nie potrafi pojąć, co się wydarzyło. Gdy Zmartwychwstały objawia się niewieście, jest przekonana, że Jego relacja z nią i uczniami pozostanie taka, jak dotychczas. Świadczy o tym tytuł „Rabbuni” (20, 16). Dopóki, jak podkreśla Culpepper, naśladowcy Chrystusa – Objawiciela pragną za Nim podążać, Objawienie trwa. Maria po rozpoznaniu głosu Dobrego Pasterza rozpoczyna swoją wędrówkę wiary. Krok po kroku uwielbiony Pan pozwala kobiecie odkryć sens dokonujących się wydarzeń, pomaga jej przekroczyć krąg ludzkich wyobrażeń i zniewoleń. Magdalena zaczyna rozumieć, że Ten, którego szukała i odnalazła, nie należy już do „tego świata”, musi więc zaakceptować Jego „wymykanie się”.

W Janowej narracji niewiasta z Magdali funkcjonuje jako uczennica-apostołka. Otrzymuje przywilej bycia pierwszym świadkiem Zmartwychwstałego i jest przez Niego posłana do uczniów z orędziem wielkanocnym. Według św. Pawła są to dwa kryteria decydujące o posłudze apostołskiej. Magdalena głosi uczniom nową relację pokrewieństwa z Chrystusem i Jego Ojcem. Przez dokonanie dzieła zbawczego Jezus zapewnił uczniom – odtąd swoim braciom – bezpośredni dostęp do Boga.

W podsumowaniu monografii zwrócono uwagę, iż zadania, jakie czwarty ewangelista powierzył kobietom, nie należały do żeńskich kompetencji w starożytnym świecie podziału płci. Od niewiast nie oczekiwano ani uczestnictwa w debacie na poziomie akademickim, ani formułowania wyznań wiary, ani też składania świadectwa. A skoro Janowe bohaterki pełnią tak oryginalne dla swej płci funkcje, to z dużym prawdopodobieństwem można sądzić, iż wraz z mężczyznami stanowiły oryginalną wspólnotę chrześcijańską, zgromadzoną wokół umiłowanego ucznia. W tym środowisku i dla tego środowiska powstała czwarta Ewangelia. W dzieje Jezusa z Nazaretu autor wpisał historię wspólnoty, której sam był członkiem. Uczynił tak, ponieważ jego pobratymcy dzielili to samo doświadczenie wiary, podobny sposób percepcji i artykulacji. Oni wierzyli tak jak Jan, dlatego w epilogu księgi pojawia się wezwanie, by trwali nadal w wierze, że: „Jezus jest Chrystusem, Synem Bożym” (20, 31).

Duch Paraklet, posłany przez uwielbionego Pana, przypominał Janowej wspólnocie czyny i słowa Mistrza z Nazaretu. W czasie ziemskiej działalności Jezusa, gdy Duch nie był dany (por. J 7, 39) całkowite zrozumienie treści objawienia nie było możliwe. Dopiero powrót Syna do Ojca i dar Ducha Prawdy pozwoliły uczniom pojąć rzeczywisty wymiar wydarzeń paschalnych. Medytacja nad nauką Mistrza wiodła do zgłębiania tajemnic objawienia i przyłgnięcia do Niego. Głęboka więź Janowych chrześcijan ze Zmartwychwstałym zaowocowała radykalizowaniem się postaw i niezgodą na jakiegokolwiek kompromisy. Wiara w Jezusa jako Mesjasza sytuowała ich w opozycji do „Żydów”, a doświadczenie dziecięstwa Bożego sytuowało ich w opozycji do „tego świata”. W konsekwencji wspólnota znalazła się na marginesie społecznych standardów. Dla „Żydów” i „świata” Janowi chrześcijanie stali się „obcy” (B.J. Malina).

Na poziomie redakcji Ewangelii można usłyszeć echa konfrontacji kręgu Janowego z judaizmem i światem pogańskim. Okoliczności, z którymi wspólnocie przyszło się zmierzyć,

wiodły ją w kierunku poszukiwania własnej tożsamości. By zachować odrębność, uczniowie wypracowali nowy język i nowe sformułowania chrystologiczne. Tak oto słowa Jezusa zaczerpnięte z tradycji otrzymały nową interpretację, pozwalającą „uwydatnić ich pełne znaczenie, jakiego nabrały w świetle doświadczenia chrześcijańskiego” (S. Mędała). Dialogi Jezusa z kobietami i zawarte w nich formuły wiary pochodzą z końcowego, redakcyjnego etapu księgi. Wskazują na rozwój Janowego kręgu i w jego ramach wzrastającą rolę niewiast.

Ewangelia umiłowanego ucznia stanowi zapis świadectwa jego wiary. Za pośrednictwem księgi zmartwychwstały Pan zwraca się do swych naśladowców – mężczyzn i kobiet, gdyż w byciu uczniem płeć nie odgrywa żadnej roli – by trwali w Jego słowie i miłości, i w ten sposób osiągnęli pełną radość (por. 15, 1-11).

Jak zaznacza drugi z recenzentów: „Szczegółowa prezentacja stanu badań pokazuje, że jest zapotrzebowanie na przedstawioną do recenzji rozprawę nie tylko w biblistyce polskiej”.

Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych

Po otrzymaniu tytułu naukowego doktora do chwili obecnej opublikowałam: 2 książki naukowe jako współredaktor, 16 artykułów w periodykach naukowych punktowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (w tym: 7 artykułów w Studiach Warmińskich; 3 artykuły w Studiach Elbląskich; 2 artykuły w Ruchu Biblijnym i Liturgicznym; 1 artykuł w Verbum Vitae; 2 artykuły w Zeszytach Teologicznych *Folia Theologica* i 1 artykuł w Miesięczniku Pasterskim Płockim); 23 artykuły w recenzowanych monografiach wieloautorskich; 1 recenzję książki naukowej oraz jedną recenzję wydawniczą książki naukowej. Recenzowałam 2 artykuły naukowe; byłam konsultantem biblijnym książki biblijno-historycznej dla dzieci o św. Jakubie – patronie Olsztyna.

Obok tematyki kobiet i ich funkcji w czwartej Ewangelii w obszarze moich zainteresowań znajdują się zagadnienia z zakresu Janowej chrystologii, zjawisko intertekstualności w Biblii oraz biblijna antropologia.

- Chrystologia czwartej Ewangelii

Czwarta Ewangelia ma charakter chrystologiczny i chrystocentryczny. Księga przyjęła formę świadectwa umiłowanego ucznia i jego wspólnoty o Przedwiecznym Słowie Boga, które w czasie przyjęło ludzką naturę i rozbiło namiot pośród nas (por. J 1, 1-18). Ta wspólnota po wydarzeniach paschalnych doświadczyła mocy Ducha Parakleta, który przypominał naukę Jezusa, głoszoną w czasie ziemskiej misji. Dzięki kontemplacji Janowi chrześcijanie byli w stanie rozpoznać prawdziwą tożsamość swojego Mistrza. W ramach tego obszaru moich naukowych zainteresowań powstały następujące artykuły:

1. *Formuły wiary w J 4, 1-42*, w: *Czynem i prawdą* (Księga pamiątkowa na siedemdziesiąte piąte urodziny Księdza Arcybiskupa Warmińskiego Edmunda Piszczka), Olsztyn 2004, s. 51-59.

2. *Janowe wyznania wiary w ujęciu Prospera Grecha*, w: RBL 3 (2005), s. 191–196.
3. *J 1, 1–5 jako wczesnochrześcijańska recytacja liturgiczna*, w: *Miesięcznik Pasterski Płocki Rok XCI (CI) Nr 3, 2006*, s. 139 – 142.
4. *<Memra> Targumów i <Słowo> Janowe*, „*Studia Warmińskie*” XLIII (2006), s. 21–34.
5. *Prolog i narracja czwartej Ewangelii w strukturze koncentrycznej*, w: *Żyjemy dla Pana (Rz 14, 8) - Studia ofiarowane S. Prof. Ewie J. Jezierskiej OSU, W. Chrostowski (red.) Rozprawy i Studia Biblijne 23, 2006*, s. 292–304.
6. *Jezus - Prawdą, która daje pokój*, w: *Prawda pokoju*, Licheń 2006, s. 21–36.
7. *Obmycie nóg (J 13, 1–20) jako warunek uczestnictwa z Jezusem i przykład miłości w służbie*, w: *Sacerdos alter Christus. Kapłan w życiu i postudze Kościoła na progu trzeciego tysiąclecia* (Księga jubileuszowa z okazji siedemdziesiątych urodzin ks. prof. zw. dr hab. Władysława Nowaka, Olsztyn 2010), s. 85–100.
8. *Washing Feet (John 13, 1–20) as a Condition of Participation with Jesus and Example of Love as Service*, w: *The Dignity of Human Work from the Interdisciplinary Perspective*, Olsztyn 2010, s. 87–100.
9. *I rozraduje się wasze serce: J 16, 22 w świetle encykliki Spe Salvi Benedykta XVI i we współczesnej egzegezie biblijnej*, w: *Zbawienie w nadziei. Wokół encykliki Spe Salvi Benedykta XVI*, Olsztyn 2010, s. 81–99.
10. *Logion o wywyższeniu Syna Człowieczego w dialogu Jezusa z Nikodemem* (por. J 3, 14 – 15), „*Studia Elbląskie*” XII (2011), s. 211 – 222.
11. *Rzymski kult imperialny w świetle ksiąg Nowego Testamentu i świadectw pozabiblijnych*, w: *Z Chrystusem w służbie Bogu i ludziom. Księga jubileuszowa z okazji 60. urodzin i 30-lecia pracy naukowej Księdza Profesora Romana Krawczyka*, Warszawa-Siedlce 2012, s. 115-133.
12. *Spór o szabat w świetle Janowej perykopy o uzdrowieniu chromego przy sadzawce Betesda (5, 1–18)*, „*Studia Warmińskie*” 50 (2013), s. 79-91.
13. *Pojawił się człowiek, posłany przez Boga...* (J 1, 6). Jan Chrzciciel w ujęciu autora czwartej Ewangelii, „*Studia Warmińskie*” 51 (2014), s. 109-117.
14. *Świadectwo Pism o Jezusie w Ewangelii Janowej*, „*Verbum Vitae*” 27 (2015), s. 187-206.
15. *Kościół Janowy jako <antyspoleczność> w socjolingwistycznej perspektywie Bruce’a J. Maliny*, „*Studia Warmińskie*” 53 (2016), s. 161-177.

Motywy chrystologiczne zawarte w innych niż czwarta Ewangelia księgach Nowego Testamentu podejmuję w następujących artykułach :

1. *Uczeń Chrystusa listem Boga do ludzi (2 Kor 3, 2)*, w: *Przywracajmy nadzieję ubogim (XXIII Warmińskie Dni Duszpasterskie)*, Olsztyn 2007, s. 57– 65.
2. *Chrystus Kapłanem według porządku Melchizedeka w świetle Hbr 7, 1–28*, w: *Język – szkoła – religia*, Pelplin 2011, s. 250-263.

3. *Porządek w domu Bożym (Mt 18, 1-35)*, w: *Ludzie Eucharystii – Kościół naszym domem (Zeszyty teologiczne Folia Theologica XX-XXI)*, Olsztyn 2011-12, s. 105-117.
4. *Józef z Nazaretu, mąż Maryi, w świetle opisu narodzenia Jezusa (Mt 1, 18 – 25)*, w: *Św. Józef w wierze, kulcie, teologii i sztuce. Perspektywa regionalna i uniwersalna*, Olsztyn 2012, s. 145-165.
5. „... *eiden antrōpon kathēmenon epi to telōnion ...*” (Mt 9, 9a). Powołanie celnika Mateusza w świetle bulli *Misericordiae Vultus* oraz współczesnej egzegezy, w: *W służbie Bogu bogatemu w miłosierdzie w archidiecezji i metropolii warmińskiej, Księga jubileuszowa Ks. Abp dr Wojciecha Ziembę z okazji 50-lecia święceń prezbiteratu i 35-lecia sakry biskupiej*, K. Parzych-Blakiewicz (red.), Olsztyn 2017, s. 275-284.

- Intertekstualność w Biblii

Ze zjawiskiem intertekstualności mamy do czynienia wówczas, gdy tekst przez aluzję literacką, cytat bądź komentarz odsyła do innego tekstu lub dokonuje jego relektury (R. Bartnicki). Termin „intertekstualność” wprowadziła do teorii literatury J. Kristeva w 1969r., zastępując nim obowiązujące dotąd pojęcie „dialogiczności” M. Bachtina. Pod pojęciem „intertekstualności” uczona rozumie wzajemne oddziaływanie tekstów. Każdy tekst pozostaje w relacji do innego tekstu, stanowi w całości jego absorpcję i transformację (J. Czernski). W ten sposób otrzymujemy niejako „mozaikę cytatów”.

Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej *Interpretacja Pisma Świętego w Kościele* z 1993r. docenia znaczenie tradycyjnej metody egzegetycznej, a jednocześnie zachęca uczonych do korzystania z nowych metod literackich w pracy nad tekstem natchnionym. Metody diachroniczne zajmują się procesem genetycznym tekstu i z konieczności pozostawiają „w cieniu” wiele jego aspektów znaczeniowych. Badanie tekstu w perspektywie intertekstualnej, czyli w obrębie jego własnej terminologii, pozwala wydobyć na światło dzienne te aspekty znaczeniowe tekstu, które umykają tradycyjnej metodzie egzegetycznej.

Ta dziedzina zainteresowań zaowocowała wydaniem następujących artykułów:

1. *Dialog Nowego Testamentu ze Starym Testamentem w świetle opisu spotkania przy studni (J 4, 1 – 42)*, „Studia Warmińskie” XLVII (2010), s. 37–47.
2. *Opis namaszczenia w Betanii w czwartej Ewangelii (12, 1–8) w świetle lektury Pieśni nad Pieśniami*, w: *Jak śmierć potężna jest miłość*. Księga pamiątkowa ku czci Księdza Profesora Juliana Warzechy SAC (1944–2009), Ząbki 2009, s. 270–286.
3. *Spotkanie Magdaleny i Zmartwychwstałego w Janowej Ewangelii (por. J 20, 1-2.11-18) a poszukiwanie Oblubieńca w Pieśni nad pieśniami w perspektywie intertekstualnej*, w: *Misja teologii w Uniwersytecie*, M. Jodkowski, A. Nalewaj, M. Piechocka (red.), Olsztyn 2015, s. 203-215.
4. *<Zamurzeni w Mojżesza> – <zamurzeni w Chrystusa>. Chrzest Polski w świetle doświadczenia paschalnego narodu wybranego w reinterpretacji Apostoła Pawła (por. 1 Kor 10, 1-13)*, „Studia Warmińskie” 54 (2017), s. 131-142.

- Antropologia biblijna:

Źródłem współczesnego zamętu myślowego o człowieku, zdaniem Jana Pawła II, jest „błąd antropologiczny”. Ma to swoje konsekwencje w życiu jednostki i społeczeństwa.

Już w dwóch pierwszych rozdziałach Księgi Rodzaju autorzy natchnieni ukazują zamysł Stwórcy względem człowieka, jego natury, roli i miejsca w świecie. Z obu opisów stwórczych jednoznacznie wynika pochodzenie rodzaju ludzkiego od Boga i szczególna więź łącząca Stwórcę i stworzenie. Pośród bytów w rozpoznawalnym świecie jedynie istota ludzka ma świadomość swego istnienia i stanowi psychofizyczną jedność. Człowiek jest jedynym symbolem Boga. Został ukształtowany z najniższej warstwy świata na obraz Istoty Najwyższej. Jest zatem człowiek pomiędzy dwoma biegunami: jest obrazem Boga i jest zarazem prochem i pyłem (R. Rubinkiewicz). Z podobieństwa do Stwórcy wynika godność/wielkość człowieka oraz stosunek do bliźniego, niezależnie kim on jest.

By odpowiedzieć na pytanie: Kim jest człowiek?, ukazać integralność osoby ludzkiej, powołanie do małżeństwa i do bycia obrazem Boga, opublikowałam następujące artykuły:

1. *Nie jest dobrze, aby człowiek był sam* (Rdz 2, 18), czyli o małżeństwie w zamysle stwórczym Boga słów kilka, w: *Pedagogiczne i teologiczne aspekty życia rodzinnego*, Olsztyn 2009, s. 79–94.
2. *Nie będziesz obcował z mężczyzną, tak jak się obcuje z kobietą. To jest obrzydliwość!* (Kpł 18, 22). Teksty biblijne o homoseksualizmie, „Studia Elbląskie” XIV (2013), s. 199-212.
3. *Kto oddała swoją żonę, a bierze inną, popełnia względem niej cudzołóstwo* (Mk 10, 11) – nauka Jezusa o rozwodach, w: *Dom – rodzina – małżeństwo*, J. Pawlik (red.), Olsztyn 2013, s. 39-54.
4. *Biblijna koncepcja ciała ludzkiego*, w: *Ut in omnibus glorificetur Deus*. Księga Pamiątkowa ofiarowana Siostrze Profesor Ambrozji Jadwidze Kalinowskiej OSB, Olsztyn 2013, s. 265-280.
5. *Artykuł wiary <Zstąpił do piekieł> w ujęciu biblijnym*, „Studia Elbląskie” XV (2014), s. 233-244.

- **Udział w projektach badawczych**

1. Udział w projekcie (członek grupy badawczej) w ramach badań statutowych UWM w Olsztynie pt. *Rodzina jako podstawowa komórka społeczna wobec wyzwań współczesności*, pod kierownictwem dr hab. Jacka Pawlika, prof. UWM, realizacja: 2010-2013.
2. Udział w projekcie (członek grupy badawczej) w ramach badań statutowych UWM w Olsztynie pt. *Teoria i praktyka prawa kanonicznego*, pod kierownictwem dr hab. Lucjana Świto, prof. UWM, realizacja: 2013-2016.
3. Udział w projekcie (członek grupy badawczej) w ramach badań statutowych UWM w Olsztynie pt. *Współdziałanie dla dobra człowieka i dobra wspólnego w działalności Kościoła i Państwa*, pod kierownictwem dr hab. Lucjana Świto, prof. UWM, realizacja: 2017-2020.

- **Czynny udział w krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych:**

1. Konferencja WT UWM: *Matka Boża w wierze, kulcie, teologii i sztuce. Perspektywa regionalna i uniwersalna*, Olsztyn, 9.11.2010, referat: „Niewiasto, oto Twój syn” - J 19, 25-27 w analizie egzegetyczno-teologicznej;
2. Konferencja WT UWM: *Św. Józef w wierze, kulcie, teologii i sztuce. Perspektywa regionalna i uniwersalna*, Olsztyn, 9.11.2011, referat: *Józef z Nazaretu, mąż Maryi w świetle opisu narodzenia Jezusa (Mt 1, 18-25)*;
3. Konferencja WT UWM: *Ciało człowieka – zbędny balast czy istotny element?*, Olsztyn, 7.08. 2012, referat: *Biblijna koncepcja ciała*;
4. Konferencja WT UWM: *Biblijne drogi wiary*, Olsztyn, 12.11.2013, referat: *Postany, by zaświadczyć o światłości (J 1, 8). Jan Chrzciciel w ujęciu czwartej Ewangelii*;
5. XVI Dni Interdyscyplinarne WT UWM: *Misja teologii w uniwersytecie*, Olsztyn, 9-10.06. 2015, referat: *Spotkanie Magdaleny i Zmartwychwstałego w Janowej Ewangelii (por. J 20, 1-2.11-18) a poszukiwanie Oblubieńca w Pieśni nad pieśniami w perspektywie intertekstualnej*
6. 3rd International Conference: *Post-colonialism Challenges: Philosophy. Religion. Education*; Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Dragomanowa, Kijów, 18-19.05. 2017, referat: *Znaczenie prawdy w postkolonialnym dyskursie w świetle słów Chrystusa «Poznacie prawdę, a prawda was wyzwoli» (J 8, 32)*.

- Bierny udział w konferencjach i sesjach naukowych:

1. Wiosenne Dni Biblijne KUL: *Biblijne inspiracje encykliki Benedykta XVI Deus Caritas est*, Lublin, 21.03. 2007;
2. Wiosenne Dni Biblijne KUL: *Teologiczna lektura Księgi Psalmów*, Lublin, 2008, 24.04. 2008;
3. Vatican II– John Paul II (Christ – Church – Man. Vatican II in the pontificate of John Paul II). International Symposium, Seraphicum (Pontifical Theological Faculty „St. Bonaventure – Seraphicum”); Rzym, 28-31.10. 2008;
4. XIII Dni Interdyscyplinarne na WT UWM: *Mózg-umysł-dusza. Spór o adekwatną antropologię*, Olsztyn. 12-13.11. 2012;
5. Konferencja WT UWM: *Wiara i ekologia. Chrześcijańska odpowiedź na „Troskę o nasz wspólny dom”*, Olsztyn, 21.11.2017.

Aleksandra Malec